

۲۰۲۰/۱۲/۲۵

ناصر اوریا / تاریخ، بخش: رجال سیاسی و شخصیت های

تأریخی

خلص سوانح داکتر محمد یوسف صدراعظم افغانستان دوره سلطنت محمد ظاهر شاه

محمد یوسف در سال ۱۹۱۷ میلادی در شهر کابل دیده به جهان گشود. پدرش محمد حسن نام داشت و اجدادش از ماورالنهر، یکی از متصرفات سدوزایی ها، به افغانستان مهاجرت نموده بودند. پدرش در دولت وقت افغانستان به حیث محاسب ایفای وظیفه می کرد.

محمد یوسف تعلیمات خویش را در مکتب نجات (امانی) به پایان رسانید و بعد از فراغت غرض کسب تحصیلات عالی به کشور آلمان غرب فرستاده شد و دکترای خویش را در رشته فزیک از پوهنتون کویتنگ بدست آورد. پس از عودت به وطن به حیث استاد در پوهنئی علوم یا فاکولته ساینس پوهنتون کابل آغاز به خدمت و تربیه فرزندان میهن نمود. در سال ۱۳۲۲ هجری شمسی با حفظ وظیفه تدریس ریاضی و فزیک در پست معاون فاکولته ساینس مقرر شد.

در سال ۱۳۲۶ هجری شمسی به حیث رئیس تدریسات مسلکی وزارت معارف بکار گماشته شد.

از سال ۱۳۲۸ الی سال ۱۳۳۱ هجری شمسی به حیث معین وزارت تعلیم و تربیه ایفای وظیفه نموده و بعداً به عنوان رئیس روابط کلثوری افغانستان رهسپار اروپا گردید.

زمانی هم به حیث معین وزارت معادن و صنایع افغانستان و وزیر امور خارجه کار کرد.

از سال ۱۳۳۴ الی سال ۱۳۴۱ در کابینه سردار محمد داود در مقام وزیر معادن و صنایع خدمت نمود.

در ماه حوت سال ۱۳۴۱ مطابق ۱۹۶۳ میلادی پس از آنکه سردار محمد داود از پُست صدراعظم استعفی داد محمد ظاهر شاه پادشاه افغانستان، داکتر محمد یوسف را به تشکیل کابینه توظیف نمود.

داکتر محمد یوسف اولین صدراعظم افغانستان در دوره محمدظاهر شاه بود که با خاندان شاهی قرابت نداشت.

داکتر یوسف به تاریخ ۱۳ مارچ سال ۱۹۶۳ میلادی کابینه خویش را اعلان داشت.

یکی از کارهای مهم و بنیادی حکومت جدید تشکیل کمیته تجدید قانون اساسی است. از دستاورد های مهم دوران صدارت داکتر یوسف تدوین و تصویب قانون اساسی جدید بود که در اوایل دوره صدارت وی آغاز و که بعداً در لویه جرگه سال ۱۳۴۳ هجری شمسی تصویب و در نهم میزان همان سال از طرف محمد ظاهر شاه توشیح گردید.

در این قانون دموکراسی پارلمانی، تأسیس احزاب سیاسی و سایر حقوق و آزادی های اساسی مردم، از جمله نشر و پخش جراید و نشریه های آزاد تضمین شده بود و در ماده ۲۶ آن قانون چنین نوشته شده بود: "آزادی حق طبعی انسان است، این حق جز آزادی دیگران و منافع عامه که توسط قانون تطبیق می گردد، حدودی ندارد".

"آزادی و کرامت انسان از تعرض مصئون است و انفکاک نمی پذیرد، دولت به حمایت آزادی و کرامت انسان مکلف است.

همچنین ماده ۳۱ که آزادی بیان را از تعرض مصئون دانسته است و حکم کرده است هر افغان حق دارد فکر خود را به وسیله گفتار، نوشتار، تصویر و امثال آن مطابق قانون اظهار کند. هر افغان حق دارد مطابق به احکام قانون به طبع و نشر مطالب، بدون ارائه قبلی که منظورش همان سانسور پیش از نشر است بپردازد.

به این ترتیب پروسه دموکراسی با توشیح قانون اساسی جدید در اول ماه اکتوبر سال ۱۹۶۴ میلادی آغار شد.

تعداد زیاد صاحب نظران به این باورند که این قانون اساسی یکی از جامعترین و مدرنترین قوانین اساسی در سطح منطقه بود که در آن به حقوق و آزادی های فردی ارج گذاشته شده، مصئونیت مسکن، آزادی مناسک مذهبی، آزادی تشکیل اجتماعات و احزاب در قانون تسجیل شد، شکنجه، تبعید، سانسور قبل از نشر و تعقیب مخالفین سیاسی ممنوع شد.

با تأسف که کوتاه نظری و جهل تعدادی از روشنفکرانهای تاریک اندیش این پدیده را هم بسیار نابخردانه به لجن کشانیده و مورد سؤ استفاده قرار دادند که عواقب نامطلوب اعمال ناشایسته و ضدملی آنان را تا امروز شاهد هستیم.

چون داکتر یوسف یک شخصیت علمی بوده که روابط اجتماعی وسیع با مردم نداشت و این یکی از عواملی بود که پس از تصویب قانون اساسی کمیته ای که به این منظور تشکیل شده بود نظر به جاه طلبی و اختلافات فکری متلاشی گردید و داکتر یوسف نتوانست به تنهایی قادر به حل مشکلات ناشی از آن حالت گردد.

در سال ۱۹۶۵ میلادی محمد ظاهرشاه داکتر یوسف را بار دوم نامزد مقام صدراعظمی نمود و به اساس قانون اساسی صدراعظم بعد از رأی اعتماد و بدست آوردن اکثریت آرا از ولسی جرگه می توانست به کرسی صدارت دست یابد.

به تاریخ بیست و سوم ماه عقرب سال ۱۳۴۴ شمسی مطابق پنجم اکتوبر سال ۱۹۶۵ میلادی زمانی که داکتر یوسف با اعضای کابینه جدیدش غرض اخذ رأی اعتماد به شورای ملی یا ولسی جرگه رفته بود تعدادی از مظاهره چیان می خواستند داخل تالار ولسی جرگه شوند و در جلسات اخذ رأی اعتماد شرکت نمایند.

در این میان بین قوای امنیتی و مظاهره چیان که بیشتر جوانان احساساتی بودند و توسط چپی های دنباله رو اجانب مورد استفاده سو قرار گرفته بودند، درگیری های خونین واقع شد که در اثر آن سه نفر کشته و تعدادی هم زندانی گردیدند.

واقعۀ سوم عقرب جو سیاسی کشور را به تشنج کشانید و داکتر محمد یوسف چند روز بعد از اخذ رأی اعتماد از ولسی جرگه، استعفی داد.

داکتر یوسف بعد از استعفی از مقام صدارت به حیث سفیر افغانستان مقرر شد که تا سال ۱۹۷۳ در این پُست باقی ماند. بعد از کودتای هفت ثور سال ۱۳۵۷ هجری شمسی داکتر یوسف به کشور آلمان غرب پناهنده شد و مبارزۀ خویش علیه رژیم را آغاز نمود.

در این جا می خوام خاطره جالبی را که سال ها قبل از دوستی شنیده بودم و باری هم آنرا بتاريخ ۲۵ دسمبر سال ۲۰۱۷ نیز با دوستان شریک ساخته بودم دوباره یادآور شوم.

یکی از انجیران ورزیده افغانستان که فعلاً به حق پیوسته نقل می کرد که: بعد از فراغت با همصنفان "غرض احقاق حقوق خویش" نزد داکتر یوسف خان (اولین صدراعظم خارج از حلقۀ خاندان شاهی زمان محمد ظاهر شاه) رفتیم. جناب صدراعظم با مهربانی و شفقت خاص از ما پذیرائی کرد و سوالات ما را پاسخ های لازم و قناعت بخش داد.

یکی از تازه فارغان همدوره ما که جوان شدیداً احساساتی بود و هر چند جمله بعد می گفت که "حالی دوره دموکراسی است و من حق خویش را خواستنی هستم."

بالاخره داکتر یوسف برایش گفت که "فرزندم همین که بدون ترس و تشویش با صدراعظم مملکت پنج و شش می روی، همین دموکراسی است؛ دموکراسی که چیزی دیگری نیست."

هر زمانی که اظهارات غیرمسئولانه و ضدمنافع ملی تعدادی را، به نام "آزادی بیان" از تلویزیون های افغان ها می شنوم، خاطره آندوست در ذهنم تداعی می شود.

داکتر محمد یوسف این شخصیت ملی و فرزند صدیق افغان به تاریخ ۲۳ جنوری سال ۱۹۹۸ در کشور آلمان چشم از جهان پوشید.

روح این خدمتگار راستین افغانستان شاد، یادش گرامی و بهشت برین مکانش باد.

نوشته ای از ۹ اپریل ۲۰۱۹

با تشکر از افغانستان پرس از تهیه ویدیو.

ناصر اوریا * ۲۳ جنوری - ۲۰۲۱ - تکزاس

روز وفات داکتر یوسف صدراعظم دهۀ دموکراسی...

داکتر محمد یوسف، د محمد ظاهر شاه د دوری لومړی وزیر.

محمد یوسف په ۱۹۱۷ میلادی کال کښی په کابل کی زېږېدلی دی. پلار یی محمد حسن نومیده چی د وخت دولت کی یی د محاسب دنده درلوده.

د داکتر یوسف نیکونو د ماورالنهر څخه چی د سدوزیو له متصرفاتو څخه وه، کابل ته مهاجرت کړی وه.

محمد یوسف خپلی زده کړی د نجات (امانی) ښوونځی کی بشپړی او له فراغت وروسته د لوړو تحصیلاتو لپاره لودیجرمني ته لیږل شو چی خپله داکتری یی د فزیک په برخه کی د کونتگن پوهنتون څخه ترلاسه کړه.

هیواد ته له راستنیدو وروسته د کابل پوهنتون د ساینس یا علومو پوهنځی کی د استادۍ په دنده وگمارل شو چی د وطن د بچیانو په تربیه کی یی ونډه واخیسته.

په ۱۳۲۲ لمریز کال کی د ساینس پوهنځی د ریاضیاتو او فزیک د تدریس د استادۍ دندی تر څنګه د پوهنځی د مرستیال په توګه وټاکل شو.

په ۱۳۲۶ لمریز کال کی د ښوونې او روزنې د وزارت د مسلکي زده کړو د رئیس په توګه وټاکل شو.

وروسته د کانونو او صنایعو وزارت دمرستیال په توګه ټاکل شوو.

داکتر محمد یوسف له ۱۳۳۴ تر ۱۳۴۱ پورې، د سردار محمد داود په کابینه کی د کانونو او صنایعو وزیر وه.

د پاڼو شمېره: له ۲ تر ۳

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

کله چې سردار محمد داود د صدراعظمۍ له دندې استعفی ورکړه، ښاغلی ډاکټر محمد یوسف د محمد ظاهر شاه له خوا د لومړي وزیر یا صدراعظم په توګه د کابینې په جوړولو مؤظف شو. ډاکټر یوسف لومړنی افغان صدراعظم وه چې د محمد ظاهر شاه په پادشاهۍ کې د شاهي کورنۍ سره تړاو نه درلود.

ډاکټر یوسف د ۱۹۶۳ کال د مارچ په ۱۳ نېټه کې خپله کابینه اعلان کړه. د نوي حکومت یو لوی کار د اساسي قانون بیاکتنې نوي کمېټه وه. د ډاکټر یوسف د صدارت د سترو لاسته راوړنو څخه، د نوي اساسي قانون تدوین او جوړېدل وه چې د ده د صدارت په لومړیو وختونو کې پیل شو او وروسته د ۱۳۴۳ هجري لمريز کال کې د لويې جرګې لخوا تصویب او د محمد ظاهر شاه لخوا لاسلیک شو. د پارلماني ډموکراسۍ په دې قانون کې، د سیاسي ګوندونو جوړولو آزادي او په یوډیرشمه مادې کې د خلکو نورو اساسي حقونو او آزادیو، د سانسور څخه پرته خپرونو او دخپرونو آزاده ویش تضمین کړ. همدارنګه، په ۳۱ ماده کې د بیان آزادي له تعرض څخه مصئون اعلان کړه.

په دې پریکړه کې چې هر افغان حق لري د قانون سره سم د بیان، لیکلو، انځور او نورو په څیر خپل نظر بیان کړي. هر افغان حق لري د قانون له حکمونو سره سم، سانسور څخه پرته خپلې لیکنې، مقالې، او خپرونې نشر او خپري کړي. زیات شمیر د نظرځاوندان او پوهان په دې باور دي چې دا اساسي قانون په سیمه کې یو له خورا جامع او عصري اساسي قوانینو څخه دی چې په کې د انفرادي حقونو او آزادیو تضمین ورکړل شوی، د کور امنیت، مذهبي آزادي، د ټولنو آزادي او ګوندونه په قانوني توګه تصویب شوي. شکنجې، جلاوطني، د سیاسي مخالفینو خوشې کولو او تعقیب کولو څخه مخکې سنسرشپ منع شوی وه.

په خواشینۍ سره چې دا نوی لاستراوړنی څخه هم یو شمیر تورډهنه "روشنفکرانو" ناوړه ګټه واخیسته چې د هغو ناوړه پایلې تر نن ورځې هم ګورو.

له هغه ځایه چې ډاکټر یوسف یو علمی شخصیت وه او د خلکو سره یې پراخه ټولنیزه اړیکې نه درلودې، دا یو له هغه فکتورونو څخه دی چې د اساسي قانون تصویب څخه وروسته، د دې هدف لپاره جوړ شوی کمېټې د تعصبونو او ذهني اختلافاتو له مخې له مینځه ولاړه، او ډاکټر یوسف په یواځې ځان نه شو کولی هغې ستونزې حل کړي.

په ۱۹۶۵ میلادي کال کې محمد ظاهر شاه، ډاکټر یوسف د دوهم ځل لپاره دکابینې جوړولو ته مؤظف کړ. د اساسي قانون سره سم صدراعظم او کابینې یې باید د ولسي جرګې د اکثریت د باور رایې ترلاسه کړي وای.

د ۱۳۴۴ لمريز کال د لړم د میاشتې په درېیمه نېټه کله چې ډاکټر یوسف خپل نوی کابینې سره ملي شورا یا ولسي جرګې ته د باور رایو د لاسته راوړلو لپاره پارلمان ته تللی وه، یو شمیر لاریون کوونکو غوښتل چې ولسي جرګې تالار ته ننوځي او په غونډه کې ګډون وکړي.

په دې وخت کې، د امنیتي ځواکونو او لاریون کوونکو ترمنځ، چې ډیری یې احساساتي ځوانان وه او د ځینو پرديپالو د مشرانو له خوا استعمال شوه، اخ و ډب واقع شو چې په پایله کې یې درې تنه ووژل شول او یو شمیر نور بندیان شول.

د لړم د دریمې پیښې د هیواد سیاسي چاپیریال ډیر ګډوډ کړ او ښاغلی ډاکټر یوسف څو ورځې وروسته له دې چې د ولسي جرګې څخه یې د باور رایه ترلاسه کړه، استعفی ورکړه.

ډاکټر یوسف د افغانستان د لومړي وزیر د مقام څخه له استعفا وروسته د افغانستان د سفير په توګه وټاکل شو، چې د ۱۹۷۳ کال تر وروستیو وختونو په دغه دنده پاتې شو.

د ۱۳۵۷ لمريز کال د غويي د اومي نېټې له کودتا وروسته ډاکټر یوسف د لودیځ جرمني هیواد ته مهاجر شو او د رژیم خلاف یې مبارزه پیل کړه.

ډاکټر محمد یوسف، د افغانستان ملي شخصیت او مخلص بچي، د ۱۹۹۸ میلادي کال د جنوري په ۲۳ نېټه د جرمني د "بن" ښار کې له نړۍ سترګې پټې کړې او ځان یې حق ته وسپاره.

د افغانستان ددغه رښتین خادم اروا دی ښاده، یاد دی تل پاتې او لوړ جنت دی ځای وی. ناصر اوریا * ۹ اپریل ۲۰۱۹ – تکزاس

[روز وفات ډاکټر یوسف صدراعظم ده دموکراسۍ...](#)

د پاڼو شمېره: له ۳ تر ۳

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راټولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ